

Nr 521

Av herrar Wirtén och Skårman, om inrättande av ett institut för avfallsforskning.

(Lika lydande med motion nr 602 i Andra kammaren)

Stockholm den 27 januari 1970

Rolf Wirtén (fp)

Bo Skårman (fp)

Nr 522

Av herrar Wirtén och Skårman, om upprättande av en plan för vattenhushållningen.

(Lika lydande med motion nr 609 i Andra kammaren)

Sverige är mycket rikt på vatten. Detta har gjort att vi inte haft den rätta förståelsen för behovet att hushålla med det. Det finns trakter där vattenbrist uppkommit på grund av utdikning av sankmarker, sänkning av sjöar, rensning av rinnande vattendrag, kalhuggning m. m. Vattenförsörjningen har måst ordnas genom omfattande och dyrbara åtgärder för att leda över vatten från avlägset liggande vattentäkter. Aktuellt är vattenförsörjningsproblemet för vissa delar av Skåne. Otvivelaktigt skulle man där ha befunnit sig i ett fördelaktigare läge om man inte genom olika ingrepp åstadkommit en uppseendeväckande minskning av vattenförråden i exempelvis Kävlingeåns nederbördsområde.

Man kan visserligen säga att vattenförsörjningen även i fortsättningen går att tillgodose genom ledningar från vattenrika områden. Frågan är emellertid om det är riktigt att en bygd skall få tillåtas att genom olika ingrepp i exploaterande syfte, ofta för kortsiktiga ändamål, förändra förutsättningarna för vattenförsörjningen, så att det erforderliga vattenuttaget måste ske i andra trakter med det intrång som detta kan innebära för dem som där har sin utkomst eller fritidsvistelse.

Nationalekonomiskt sett är det mindre tillfredsställande att låta exploatering av naturtillgångarna för andra näringsgrenar ske på bekostnad av en livsviktig naturresurs.

Låt vara att det går att leda över vatten till bristområden, men kostnaden kan sällan betraktas som förmånligt låg. För att klara den nämnda brist-situationen i Skåne torde det till slut krävas en insats på flera hundra miljoner kronor.

Detta är pengar som exempelvis skulle kunna läggas på att rekonstruera torrlagda sjöar, som nu bär mer eller mindre goda skördar. Det är troligt att åtskilliga vattentäkter kan skapas — eller återskapas — på detta sätt och därtill för summor som vida understiger vad som krävs för långa överledningar.

På samma sätt skulle andra värden kunna återvinnas från exempelvis nedlagda jordbruk. Det skulle kunna skapas fritidssjöar för bad, båtsport och fiske. Andra skulle kunna återställas till fågelsjöar, vilket många av dem varit tidigare.

Vid sådana rekonstruktioner, som i regel kräver uppdämning, måste man självfallet beakta olika följdverkningar. Somliga är positiva, t. ex. värdefull höjning av grundvattennivån till båtnad för brunnar i omgivningen, medan andra, t. ex. försumpning eller dimbildning, är negativa och bör undvikas.

Vattenanvändningen tenderar att öka starkt när det gäller den kommunala sektorn. Detta kan i och för sig anses tyda på en godartad utveckling, eftersom den som regel orsakas av standardhöjning och förbättrade hygieniska förhållanden. Emellertid har den även avigsidor förutom att det kan medföra svårigheter med vattenförsörjningen. Den väsentligaste ligger på avloppssidan. De olika reningsprocesserna i avloppsreningsverken försvåras om föroreningarna blir alltför utspädda. Ett annat problem är att många reningsverk kan bli otillräckliga.

Det är därför önskvärt att försöka åstadkomma vattenbesparingar utan att fördenskull nödgas göra avkall på sanitära och hygieniska anspråk. Vattensnåla klosetter skulle exempelvis kunna minska vattenåtgången. Alldeles säkert finns det gott om läckage i kranar och ledningar som med bättre tillsyn och underhåll skulle kunna minska vattenförbrukningen. En ökad information till allmänheten borde ske om varför och hur man hushållar med vatten.

På den industriella sektorn tenderar den totala vattenanvändningen visserligen att minska. Detta är främst tack vare de strävanden som finns inom cellulosaindustrin att använda vattenbesparande processer, t. ex. intern cirkulation. Denna målsättning som syftar till att minska både föroreningsmängden och vattenmängden bör omfattas av alla industrier. Alldeles uppenbart sker det ett slöseri med vatten som inte går att försvara. Det finns dock praktiska åtgärder som kan införas vid sidan av de stora processför-

ändringarna. På en livsmedelsindustri har man exempelvis infört vattenslangar med »dödmansgrepp», det vill säga vatten slutar rinna i och med att man släpper munstycket. Liknande åtgärder bör — även om de måhända anses bagatellartade vid sidan om stora industriella vattenrationaliseringar — lika fullt initieras. För varje företag måste det vara av värde att minska vattenåtgången både rent ekonomiskt och med hänsyn till reningsprocesserna i egna och kommunala avloppsreningsverk.

Det är nödvändigt att söka åstadkomma en annan attityd till vattenresurserna. Den traditionella inställningen, att de är så rika att de tål i stort sett hur stora uttag som helst, bör ersättas av ansvarskänsla och vilja att hushålla med dem, även om det kommer att medföra restriktioner och kostnader för företag och enskilda.

Vatten är billigt i Sverige. Det är troligt att vattenpriset behöver höjas för att åstadkomma en måttligare konsumtion.

Men det är angeläget att planering också sker för vattnens utnyttjande och vård. Glädjande nog finns eller pågår sådan inom en rad områden. Skåne, Bohuslän, Gotland, Karlstadsregionen kan nämnas som exempel på större planeringar, men som regel gäller de endast lokala problem. De stora sammanfattande planeringarna saknas alltså. Det får i det här sammanhanget inte heller bortses från möjligheten att Sverige i en framtid kan bli en vattenreservoar för kontinenten.

I *Miljövårdsforskning* (SOU 1967: 43), första delen av det betänkande som 1964 års naturresursutredning lagt fram, framhålls vikten av planering och vård, bland annat på sidorna 76 och 77. För att illustrera vidden av de omfattande undersökningar som krävs för en utförlig plan för bedömning av vattentillgångarna inom exempelvis ett nederbördsområde citeras betänkandet:

1) Hydrologiska undersökningar med kartläggning av nettonederbördens storlek och fördelning. Undersökning av grundvattenbildningen och dess storlek. Beräkning av omsättningshastigheten för ytvatten, markvatten och grundvatten.

2) Fysikaliska, kemiska och biologiska undersökningar av nederbördsområdets olika delar. Inflöde och utflöde (sammansättning och mängd) av naturliga och främmande ämnen med angivande av deras ursprung, atmosfäriskt tillskott, inverkan av jordbruk, skogsbruk, industriell och urban aktivitet (föroreningssituationen). Bedömning av förväntade förändringar och följderna därav.

3) Redovisning av vattentillgångarnas nuvarande användning. Prognos av de framtida anspråken på tillgångarnas utnyttjande för olika ändamål (vattentäkt, recipient, vattenkraft, jord- och skogsbruk, landskapsbild, bad, fiske och annan fritidsverksamhet).

4) Bedömning av möjligheterna att tillgodose de väntade behoven med hänsyn till vattentillgångarnas kvantitet och kvalitet och med beaktande av möjligheterna att förbättra deras användbarhet.

5) Planläggning av vattentillgångarnas framtida utnyttjande med en avvägning av de olika behoven. Uppställande av fordringar på vattnets be-

skaffenhet med hänsyn till dessa behov. Plan över anläggningar och åtgärder, som erfordras för att vattenområdet skall kunna användas för avsedda ändamål. Skyddsbestämmelser.

Det är alltså angeläget att myndigheterna inventerar vattentillgångarnas lokalisering och omfattning och att åtgärder vidtas med hjälp av gällande lagstiftning för att skydda sådana vattenområden, som är av särskild betydelse för vattenförsörjningen. Av allt att döma är det alldeles för få kommuner och samhällen som insett nödvändigheten av att ge erforderligt skydd åt sina vattentäkter. Uppenbarligen behöver kommunerna stimuleras i detta avseende. Här kan länsingenjörerna göra en betydande insats.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att inventeringen av landets vattentillgångar påskyndas och fullbordas snarast samt att en plan för vattenhushållningen upprättas, varvid även utreds möjligheterna att återställa torrlagda sjöar till vattentäkt, för fritidsändamål m. m.

Stockholm den 27 januari 1970

Rolf Wirtén (fp)

Bo Skårman (fp)

Nr 523

Av herr Mårtensson, om en försöksverksamhet med busstrafik.

(Lika lydande med motion nr 613 i Andra kammaren)

Stockholm den 28 januari 1970

Alvar Mårtensson (s)
